

Early Intervention Services

for Families with Children with Vision Impairment and Additional Disabilities

ΠΠ6 (Πνευματικό Προϊόν 6) Οδηγός Καλών Πρακτικών

This work is licensed under an [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

"Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας [έκδοσης, ιστοσελίδας, ταινίας κλπ] δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνον των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτό."

No	Partner Name	Logo
1	UNIVERSITY OF THESSALY-UTH (Leading Organization)	
2	UNIVERSITATEA BABES BOLYAI-UBB	
3	ISTANBUL MEDENIYET UNIVERSITY-IMU	
4	SYZOI-Association of Parents, Guardians and Friends of Visually Impaired Children with Additional Disabilities	
5	Liceul Special pentru Deficienti de Vedere Cluj-Napoca	
6	AMIMONI -Panhellenic Association of parents and friends of visually impaired people with additional handicaps	
7	St. Barnabas School for the Blind	
8	ANSGA-Ayşe Nurtac Sozbir Gunebakan Association for the Children with Multiple Disabilities with Visual Impairment and Their Families	
9	Blindeninstitut München/Maria-Ludwig-Ferdinand-Schule	
10	Mali dom-Zagreb dnevni centar za rehabilitaciju djece imladezi	

INTELLECTUAL OUTPUT 6:

Best Practices Guide

Key Action:	KA2-Cooperation for innovation and the exchange of good practices
Action Type:	KA201- Strategic Partnerships for school education
Grant Agreement No.:	2019-1-EL01-KA201-062886
Prepared by:	ΑΜΥΜΩΝΗ
Contributors:	Όλοι οι εταίροι
Intellectual Output:	Οδηγός Καλών Πρακτικών
Date:	31/5/2022
Email:	apapadaki@amimoni.gr, vcrokou@amimoni.gr
Form:	Τελική Έκθεση

Acknowledgement

The present project ErISFaVIA-Early Intervention Services for Families with Children with Vision Impairment and Additional Disabilities (No: 2019-1-EL01-KA201-062886) funded by the Erasmus+ programme of the European Union.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή στο πρόγραμμα ErISFaVIA	5
Συμμετέχοντες οργανισμοί.....	7
Οδηγός Καλών Πρακτικών ΠΠ6: σύντομη περιγραφή	9
Εφαρμοσμένη Μεθοδολογία	11
Λίγες πληροφορίες για τη δομή των Φύλλων Αναστοχασμού	13
<i>Προφίλ παιδιού</i>	14
<i>Σχεδιασμός</i>	14
<i>Δράση και Παρατήρηση</i>	14
<i>Αναστοχασμός & Ανατροφοδότηση</i>	15
<i>Αναφορές</i>	15
Αποτελεσματικές πρακτικές Δικτύωσης.....	17
Περιγραφή του υβριδικού μοντέλου επιμορφωτικών δραστηριοτήτων (εξ αποστάσεως και δια ζώσης) - Η εμπειρία των εκπαιδευτών	18
<i>Blindeninstitut Μόναχο</i>	18
<i>Mali dom/Ζάγκρεμπ</i>	20
Επιμορφωτικές δράσεις και η υβριδική μεθοδολογία εκπαίδευσης - Η εμπειρία των εκπαιδευόμενων.....	24
Διαδικτυακή και Δια ζώσης Εκπαίδευση	34
Τι είπαν οι εκπαιδευόμενοι για την Υβριδική Εκπαίδευση.....	35
Παραδείγματα καλών πρακτικών.....	36
Μελέτες περιπτώσεων σχολείων, κέντρων και οργανισμών.....	36
<i>1η Κατηγορία: Κριτήρια Παρέμβασης</i>	36
<i>2η Κατηγορία: Τόπος Παρέμβασης</i>	39
<i>3η Κατηγορία: Εργαλεία Παρέμβασης</i>	41
<i>4η Κατηγορία: Προκλήσεις/δυσκολίες Παρέμβασης (Μέρος I)</i>	46
<i>4η Κατηγορία: Προκλήσεις/δυσκολίες Παρέμβασης (Μέρος II)</i>	49
<i>5η Κατηγορία. Παρακολούθηση Παρέμβασης</i>	50
Συμπεράσματα.....	52
Τελικές παρατηρήσεις	53

Εισαγωγή στο πρόγραμμα ErISFaVIA

Τα παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση έχουν μοναδικές ανάγκες και χρειάζονται προσαρμογές στις στρατηγικές παρέμβασης. Οι υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης* (ΕΠ) είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία, την εκπαίδευση και την ποιότητα ζωής των παιδιών.

Το έργο ErISFaVIA αφορά την εκπαίδευση επαγγελματιών σχετικά με τις υπηρεσίες της έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση. Οι υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης είναι απαιτητικά προγράμματα και μπορούν να εφαρμοστούν μόνο από επαγγελματίες υψηλής ειδίκευσης και κατάρτισης. Το έργο ErISFaVIA έχει θέσει μια σειρά από στόχους που αναλύονται ως εξής: α. να αναπτύξει ένα πρόγραμμα κατάρτισης για επαγγελματίες που εργάζονται σε περιβάλλοντα έγκαιρης παρέμβασης, β. να δημιουργήσει ευκαιρίες έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση, γ. να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, σχολείων και συλλόγων γονέων και κηδεμόνων των παιδιών με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση, και δ. να επισημάνει καλές πρακτικές και ει δυνατόν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη αποτελεσματικών υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση. Στο έργο ErISFaVIA συμμετέχουν δέκα οργανισμοί (πανεπιστήμια, οργανισμοί, σχολεία, κέντρα ημερήσιας φροντίδας κα.), που αποτελούνται από ερευνητές και επαγγελματίες του σχετικού πεδίου οι οποίοι συνδυάζουν πολυετή γνώση και εμπειρία σχετικά με τις υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης και την εκπαίδευση των παιδιών με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση και οι οποίοι εργάστηκαν για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων.

Οι δράσεις του έργου ErISFaVIA αφορούν τόσο στο σχεδιασμό και παραγωγή Πνευματικών Προϊόντων (ΠΠ), όσο και στη διαχείριση και υλοποίηση του έργου. Ειδικότερα, τα Πνευματικά Προϊόντα (Intellectual Outputs) θα μπορούσαν να περιγραφούν ως εξής: α. σχεδιασμός και

δημιουργία της πλατφόρμας συνεργασίας προγράμματος, β. βιβλιογραφική ανασκόπηση και μελέτη εκτίμησης αναγκών, γ. εκπαιδευτικό υλικό και εκπαιδευτικές δράσεις, δ. φύλλα ανατροφοδότησης και ερωτηματολόγια, ε. συλλογή μελετών περίπτωσης και επεξεργασία σχετικών ερευνητικών δεδομένων, στ. συγγραφή Οδηγού Καλών Πρακτικών, ζ. διάδοση και αξιοποίηση και η. πολιτικές συστάσεις και κατευθυντήριες γραμμές.

Η προτεινόμενη μεθοδολογία στο έργο ErISFaVIA αφορά σε δύο επίπεδα. Το πρώτο αφορά στο πλαίσιο/δράση του κάθε συμμετέχοντα/εταίρου ξεχωριστά, ενώ το δεύτερο αφορά στο εταιρικό σχήμα συνολικά δηλαδή σε κάθετο και οριζόντιο επίπεδο αντίστοιχα. Όσον αφορά τη διαχείριση και υλοποίηση έργου, κάθε δικαιούχος είναι υπεύθυνος για την διαχείριση του χρόνου και των πόρων του.

Η συνολική στρατηγική του έργου ErISFaVIA βασίζεται σε ένα σύνθετο σχέδιο δράσεων προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι του. Αυτό το σχέδιο περιλαμβάνει τρόπους μέσω των οποίων μπορούν να συνεχιστούν οι δράσεις του έργου λαμβάνοντας υπόψη την ποιότητα, το χρόνο, τη χρηματοδότηση, τους παράγοντες που μπορεί να έχουν αρνητική επίδραση στην υλοποίηση των δράσεων του έργου (risks), καθώς την προστασία και τη διάδοση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η συνολική στρατηγική το*υ έργου ErISFaVIA βασίζεται σε ένα σύνθετο σχέδιο δράσεων για την επίτευξη των στόχων του. Μακροπρόθεσμα, το έργο θα ωφελήσει οικογένειες, μικρά παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση και γενικότερα αναμένεται να έχει σημαντική ωφέλεια στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα και σε σχετικούς οργανισμούς, αφού η πρόσβαση στα Πνευματικά Προϊόντα του έργου θα είναι ελεύθερη σε κάθε εκπαιδευτικό η επαγγελματία του χώρου. Οι εκπαιδευμένοι επαγγελματίες μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους και το εκπαιδευτικό υλικό για να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν οικογένειες

* για το συγκεκριμένο παραδοτέο οι έννοιες Έγκαιρη Παρέμβαση (ΕΠ) και Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση (ΠΠΠ) χρησιμοποιούνται με το ίδιο περιεχόμενο

και παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση στους οργανισμούς τους, στο εκπαιδευτικό και οικογενειακό περιβάλλον τους.

Συμμετέχοντες οργανισμοί

Συντονιστής Φορέας: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Εταίροι:

- Πανεπιστήμιο BABES BOLYAI –UBB, Cluj Napoca, Ρουμανία
- Πανεπιστήμιο MEDENIYET Κωνσταντινούπολη, Τουρκία
- Ειδικό Σχολείο για άτομα με προβλήματα όρασης Cluj-Napoca, Ρουμανία
- «Συζωή» Σύλλογος Γονέων Ατόμων με Διαταραχές Όρασης, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
- «Αμυμώνη» -Πανελλήνιος Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Προβλήματα Όρασης και Πρόσθετες αναπηρίες, Αθήνα, Ελλάδα
- Άγιος Βαρνάβας -Σχολή Τυφλών, Λευκωσία, Κύπρος
- Ayse Nurtac Sozbir Gunebakan Σύλλογος για τα Παιδιά με Πολλαπλές Αναπηρίες με Προβλήματα Όρασης και τις Οικογένειές τους, Κωνσταντινούπολη, Τουρκία

- Blindeninstitut, Μόναχο, Γερμανία
- Mali dom -Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας του Ζάγκρεμπ για την Αποκατάσταση Παιδιών και Εφήβων, Ζάγκρεμπ, Κροατία

Οδηγός Καλών Πρακτικών ΠΠ6: σύντομη περιγραφή

Όλοι οι φορείς που εμπλέκονται σε αυτό το Πνευματικό Προϊόν (ΠΠ) περιλαμβάνονται στην ανάπτυξη του Οδηγού Καλών Πρακτικών. Καθένας από αυτούς ανέλυσε δεδομένα που συγκεντρώθηκαν κατά τη φάση υλοποίησης των δράσεων του έργου. Ο Συντονιστής Φορέας του συγκεκριμένου Πνευματικού Προϊόντος (Αμυμώνη) ήταν υπεύθυνος για τη συλλογή όλων των δεδομένων από τους συμμετέχοντες οργανισμούς και την ανάπτυξη του τελικού οδηγού στα αγγλικά.

Ο στόχος αυτού του Πνευματικού Προϊόντος είναι να συλλέξει παραδείγματα καλής πρακτικής που σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν από τους επαγγελματίες των οργανισμών που συμμετείχαν στο έργο, για οικογένειες που είχαν παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση. Αυτά τα παραδείγματα καλής πρακτικής αφορούν κυρίως τομείς αποτελεσματικής δικτύωσης μεταξύ διαφορετικών οργανισμών όσον αφορά τις υπηρεσίες και τα προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης. Υποστηρίζεται ότι το ΠΠ6 [(Πνευματικό Προϊόν 6 (Intellectual Output 6)] χαρακτηρίζεται από στοιχεία καινοτομίας επειδή εμπεριέχει την αξία της δικτύωσης, όπως οι σταδιακές βελτιώσεις σε υπάρχουσες υπηρεσίες για οικογένειες παιδιών με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση, ή οι παρουσιάσεις εντελώς νέων προϊόντων και υπηρεσιών που βασίζονται σε επικαιροποιημένη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με τις ανάγκες της οικογένειας και των επαγγελματιών.

Ο Οδηγός Καλών Πρακτικών τονίζει τις δυσκολίες και τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες στην προσπάθειά τους να ελέγξουν το ευρύτερο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον αφενός, και αφετέρου αναδεικνύει παραδείγματα αποτελεσματικής παρέμβασης που μπορούν να πραγματοποιήσουν οι γονείς στο σπίτι καθώς και οι

επαγγελματίες είτε στο σπίτι είτε σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο όπως σχολείο, κέντρο ημερήσιας φροντίδας κτλ. Το ΠΠ6, λόγω του συμπυκνωμένου περιεχομένου του, υπογραμμίζει ότι οι αποτελεσματικές υπηρεσίες και τα προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης παρέχουν διαφορετικές πηγές κοινωνικής υποστήριξης στην οικογένεια, γεγονός που μπορεί να μειώσει τον αντίκτυπο του άγχους στην οικογένεια και να ενισχύσει την αλληλεπίδραση γονέα-παιδιού και κατά συνέπεια την ανάπτυξη του παιδιού. Ο αντίκτυπος είναι τεράστιος γιατί η επισήμανση των καλών πρακτικών και κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη αποτελεσματικής επικοινωνίας σχετικά με τα παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση, ενισχύει την αποδοχή τους και προωθεί την ένταξή τους στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Όλες αυτές οι πληροφορίες θα αναρτηθούν δημόσια στην ιστοσελίδα του ErISFAVIA (<http://erisfavia.sed.uth.gr/index.php>) που θα λειτουργήσει ως «Ανοιχτή Εκπαιδευτική Πύλη» (Open Educational Resources).

Εφαρμοσμένη Μεθοδολογία

Κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων έγκαιρης παρέμβασης εφαρμόστηκε η μεθοδολογία της **συνεργατικής έρευνας δράσης**. Η συγκεκριμένη μέθοδος λαμβάνει υπόψη της όλο το δίκτυο των αλληλεπιδράσεων που αναπτύσσονται μεταξύ διαφόρων πλαισίων όπως είναι τα εκπαιδευτικά, οικογενειακά, και ευρύτερα τα εργασιακά. Η μεθοδολογία της συνεργατικής έρευνας δράσης είναι μια μεθοδολογία στην οποία οι συμμετέχοντες εξετάζουν συστηματικά το δικό τους ρόλο μέσω αναστοχασμού, προσπαθώντας να βελτιώσουν τεχνικές ή πρακτικές φέροντας καινούργιες ιδέες και δημιουργώντας νέα γνώση.

Υπάρχουν τέσσερα διακριτά βήματα στη διαδικασία της έρευνας δράσης: (α) σχεδιασμός, (β) δράση, (γ) παρατήρηση, και (δ) αναστοχασμός.

Τα παραπάνω βήματα συνθέτουν έναν κύκλο και τελικά πολλοί κύκλοι έρευνας δράσης οδηγούν σε μια σπείρα παρόμοιων κύκλων οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μια εσωτερική συνοχή και εξέλιξη. Αυτοί οι κύκλοι δεν υποδηλώνουν ότι υπάρχουν διακριτά όρια μεταξύ τους, αλλά μάλλον ότι υπάρχει μια συνεχής διαδικασία μάθησης και εξέλιξης σε πρακτικές και εμπειρίες (Drummond & Themessl-Huber 2007· Kemmis, McTaggart, & Nixon 2014).

Οι Kemmis και McTaggart (1988), υποστηρίζουν ότι υπάρχει μια δυναμική συμπληρωματικότητα, η οποία συνδέει αυτά τα τέσσερα βήματα σε έναν κύκλο, και τελικά το σύστημα όλων αυτών των δράσεων οδηγεί σε μια σπείρα αλληλένδετων κύκλων (βλ. Σχήμα 1). Για να υπάρχει μια συγκροτημένη διαδικασία έρευνας δράσης θα πρέπει:

- να αναπτυχθεί ένα σχέδιο δράσης με συγκεκριμένους στόχους και υπο-στόχους,
- να υλοποιηθεί το συγκεκριμένο σχέδιο μέσα σε συγκεκριμένο πλαίσιο,

- να γίνει συλλογή δεδομένων και κριτική ερμηνεία τους, και
- να υπάρχει προβληματισμός και ανατροφοδότηση για τη συνέχεια τόσο σε επίπεδο προγραμματισμού όσο και σε επίπεδο δράσεων και στόχων (βλ. Σχ. 2).

Τα παραπάνω αποτελούν τους βασικούς πυλώνες για τη δημιουργία ενός κύκλου έρευνας δράσης. Όλοι αυτοί οι κύκλοι ανάπτυξης, όπως περιγράφηκαν από τους Kemmis και McTaggart (1988), έχουν λάβει χώρα στο έργο ErISFaVIA. Παράλληλα, με βάση το εκπαιδευτικό υλικό που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου ErISFAVIA (ΠΠ3), οι κύκλοι αυτοί αποτέλεσαν τον ακρογωνιαίο λίθο για την υλοποίηση προγραμμάτων έγκαιρης παρέμβασης.

Σχ. 1 Σπειροειδής αναπαράσταση των κύκλων της έρευνας δράσης

Σχ. 2 Τα βήματα που συνιστούν ένα κύκλο έρευνας δράσης

Η υλοποίηση του προγράμματος ErISFaVIA βασίστηκε στις δραστηριότητες όλων των μελών που εφάρμοσαν προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης. Η «Αμυμώνη», η «Συζωή», το Ειδικό Σχολείο Τυφλών Κύπρου «Άγιος Βαρνάβας», το Ειδικό Σχολείο Τυφλών της Ρουμανίας (Liceul Special pentru Deficienti de Vedere Cluj-Napoca) και ο Σύλλογος για τα Παιδιά με Πολλαπλές Αναπηρίες με Προβλήματα Όρασης και τις Οικογένειές τους (Ayse Nurtac Sozbir Gunebakan) της Τουρκίας, εργάστηκαν σύμφωνα με τα προαναφερόμενα τέσσερα διαφορετικά βήματα της έρευνας δράσης. Στο τέλος της κάθε δράσης συμπληρώνονταν Φύλλα Αναστοχασμού (Reflective Logs) και η όλη συνεργασία μεταξύ των μελών του προγράμματος οδήγησε στη σύνθεση μιας ομάδας δικτύωσης, το Δίκτυο Έρευνας Δράσης (Action Research Networking Group -ARNG). Το Δίκτυο αυτό (ARNG) αναπτύχθηκε κυρίως μέσα από δύο επίπεδα δραστηριοτήτων: α. το επίπεδο των προκαταρκτικών δράσεων, και β. το επίπεδο των κύριων δραστηριοτήτων. Οι προκαταρκτικές δράσεις αναφέρονται στο σχεδιασμό και ανάλυση των Φύλλων Ανατροφοδότησης-Reflective Logs (βλ. ΠΠ4), ενώ το επίπεδο των κύριων δραστηριοτήτων αναφέρεται στην υλοποίηση των προγραμμάτων έγκαιρης παρέμβασης (βλ. ΠΠ5).

Λίγες πληροφορίες για τη δομή των Φύλλων Αναστοχασμού

Τα Φύλλα Αναστοχασμού αποτελούνταν από τους εξής άξονες: α. πληροφορίες σχετικά με το προφίλ του παιδιού, β. πληροφορίες σχετικά με το σχέδιο παρέμβασης των επαγγελματιών, γ. δράσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την παρέμβαση, δ. παρατηρήσεις των επαγγελματιών κατά τη διάρκεια της παρέμβασης (π.χ. αντιδράσεις, ανταπόκριση του παιδιού, κ.λπ.), και ε. αναστοχασμός των επαγγελματιών και ανατροφοδότηση σχετικά με τη συνέχεια και βελτιστοποίηση της παρέμβασης.

Προφίλ παιδιού

Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων επικοινωνίας σε παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση μπορεί να διαφέρει σημαντικά σε σύγκριση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης (Chen, 1999). Μια βασική διαφορά μεταξύ των παραπάνω πληθυσμών είναι το γεγονός ότι τα παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες ή τυφλοκώφωση δεν μπορούν να λάβουν αρκετές πληροφορίες από το περιβάλλον τους (McInnes & Treffry, 1982). Επομένως, είναι εξαιρετικά σημαντικό να εντοπιστούν και να περιγραφούν όλες οι δυσκολίες καθώς και τα «εν δυνάμει επικοινωνιακά κανάλια» των παιδιών, προκειμένου να επιτευχθεί ένα κατάλληλο και αποτελεσματικό πρόγραμμα παρέμβασης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το πρώτο μέρος του Reflective Log είναι αφιερωμένο στα προφίλ των παιδιών.

Σχεδιασμός

Προτού οι εκπαιδευτικοί και οι επαγγελματίες εφαρμόσουν τις κατάλληλες παρεμβάσεις, είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί η κατάσταση του παιδιού σε όλα τα επίπεδα της ανάπτυξής του. Για αυτό, η ενότητα «Σχεδιασμός» στα Φύλλα Ανατροφοδότησης προηγείται της φάσης της παρέμβασης προκειμένου να ενισχυθεί η προετοιμασία των επαγγελματιών όσον αφορά τη διαχείριση και την αποτελεσματική παρατήρηση.

Δράση και Παρατήρηση

Η επόμενη ενότητα στα Φύλλα Ανατροφοδότησης αφορά στην παρατήρηση. Η παρατήρηση θεωρείται ένα από τα «αγαπημένα» μέσα συλλογής δεδομένων επειδή ως επί το πλείστον χαρακτηρίζεται από αυθεντικότητα και εγκυρότητα. Ένας επαγγελματίας, με μια ενδεδειγμένη παρατήρηση, θα είναι σε θέση να περιγράψει, να κωδικοποιήσει, να ποσοτικοποιήσει και να αναλύσει τη συμπεριφορά που πρόκειται να αξιολογηθεί. Για το λόγο αυτό, η ενότητα που αφορά στην παρατήρηση

αναφέρει μια σειρά από τεχνικές και επιλογές, όπως ημερολόγια, σημειώσεις πεδίου, λίστες ελέγχου, βίντεο, ηχογραφήσεις, συζητήσεις με την ομάδα εργασίας, δραστηριότητες αξιολόγησης, και άλλα (Eames, 1990· McNiff, 1994· McNiff, Lomax, & Whitehead, 1996).

Αναστοχασμός & Ανατροφοδότηση

Η τελευταία ενότητα του Φύλλου Αναστοχασμού δίνει μεγάλη έμφαση στην ανατροφοδότηση και τον προβληματισμό. Μέσω αυτής της διαδικασίας, οι επαγγελματίες είχαν την ευκαιρία να αναλογιστούν τα δικά τους δεδομένα και να κατανοήσουν καλύτερα τους μαθητές τους, με στόχο να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές και τη δομή των προγραμμάτων παρέμβασής τους (Feldman & Minstrell, 2000). Επιπλέον, οι επαγγελματίες μπορούσαν να επεξεργαστούν και να «ερμηνεύσουν» την αλληλεπίδρασή τους με το παιδί, αποκτώντας μεγαλύτερη επίγνωση και ευαισθησία σχετικά με τα επίπεδα επικοινωνίας και εναλλακτικούς τρόπους ενίσχυσης της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας.

Αναφορές

- Chen, D. (1999). Learning to Communicate: Strategies for Developing Communication with Infants Whose Multiple Disabilities Include Visual Impairment and Hearing Loss. *reSources*, 10(5), 1-10. Published by California Deaf-Blind Services.
- Drummond, J. S., & Themessl-Huber, M. (2007). The Cyclical Process of Action Research: The Contribution of Gilles Deleuze. *Action Research*, 5(4), 430-448. doi:10.1177/1476750307077317
- Eames, K. (1990). Growing your own: supporting the development of action researchers within an action research approach to whole-school development. *British Journal In-service Education*, 16, 122-127.
- Feldman, A., & Minstrell, J. (2000). Action research as a research methodology for the study of the teaching and learning of science. In A.E. Kelly & R.A. Lesh (Eds.), *Research design in mathematics*

and science education (pp. 429–55). London: Lawrence Erlbaum Associates.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*, (3rd ed.), Victoria, Australia: Deakin University.

Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research*. Singapore: Springer Science.

McInnes, J.M., & Treffry, J.A (1982). *Deafblind infants and children*. Toronto: University of Toronto Press.

McNiff, J. (1994). *Action Research – Principles and Practice*. Macmillan Education Ltd.

McNiff, J., Lomax, P., & Whitehead, J. (1996). *You and Your Action Research Project*. London: Routledge.

Αποτελεσματικές πρακτικές Δικτύωσης

Από τους οργανισμούς (BlindenInstitute και Malidom) που παρείχαν την επιμόρφωση των επαγγελματιών στα πλαίσια του ErISFaVIA ζητήθηκε να περιγράψουν την εμπειρία τους από το μικτό τρόπο επιμόρφωσης (εξ αποστάσεως και δια ζώσης) ο οποίος δεν προβλεπόταν αρχικά από το πρόγραμμα. Επιπρόσθετα, όλοι οι εκπαιδευτές που συμμετείχαν στις δραστηριότητες επιμόρφωσης έχουν απαντήσει σε ένα έντυπο ανατροφοδότησης, το οποίο συνέταξε ο συντονιστής φορέας του ΠΠ προκειμένου να καταθέσουν την εμπειρία τους από το μικτό τρόπο επιμόρφωσης.

Η καινοτομία που αρχικά υιοθετήθηκε για την αντιμετώπιση των περιοριστικών συνθηκών που εμφανίστηκαν λόγω του Covid, οδήγησε σε μια καινοτόμο προσέγγιση του τρόπου διενέργειας επιμορφωτικών δραστηριοτήτων που είχε ως αποτέλεσμα τον εμπλουτισμό της γνωστικής βάσης της παρεχόμενης εκπαίδευσης, την περαιτέρω ενίσχυση της δικτύωσης και την αύξηση των ευκαιριών για αναστοχασμό σχετικά με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης.

Τα αποτελέσματα αυτών των δραστηριοτήτων παρουσιάζονται παρακάτω.

Περιγραφή του υβριδικού μοντέλου επιμορφωτικών δραστηριοτήτων (εξ αποστάσεως και δια ζώσης) - Η εμπειρία των εκπαιδευτών

Blindeninstitut Μόναχο

Αρχική κατάσταση

Εξαιτίας της πανδημίας και των περιορισμών που αυτή επέφερε δεν κατέστη αρχικά δυνατό να πραγματοποιηθεί η δια ζώσης επιμόρφωση διάρκειας μιας εβδομάδας στο Μόναχο όπως είχε προγραμματιστεί. Μετά από πολλές συζητήσεις με τους συναδέλφους από το Malidom και τον συντονιστή, αποφασίσαμε να πραγματοποιήσουμε διαδικτυακά εργαστήρια.

Τεχνικές Προκλήσεις

Για την καλύτερη οργάνωση των διαδικτυακών εργαστηρίων και την απρόσκοπτη συμμετοχή μεγάλου αριθμού επιμορφούμενων, ήταν αναγκαίο να αγοραστεί το πρόγραμμα «Zoom» και με την προσωπική υποστήριξη ορισμένων συναδέλφων να γίνει εκπαίδευση σε αυτό το πρόγραμμα. Επιπλέον, οι συγκεκριμένοι συνάδελφοι θα μπορούσαν να μας παρέχουν τεχνική υποστήριξη κατά τη διάρκεια των διαδικτυακών εργαστηρίων, ώστε οι ομιλητές να συγκεντρωθούν στο περιεχόμενο των ομιλιών τους.

Προκλήσεις περιεχομένου

Αρχικά, έπρεπε να συζητήσουμε με τους συναδέλφους μας από το Malidom ποιο θα έπρεπε να είναι το περιεχόμενο των εργαστηρίων μας και στη συνέχεια να μιλήσουμε με συναδέλφους από τα διάφορα τμήματα που είναι ειδικοί σε αυτά τα θέματα.

Στη συνέχεια, συμφωνήσαμε στα ακόλουθα βασικά θέματα για τα εργαστήριά μας:

- Διάγνωση / Αξιολόγηση λειτουργικής όρασης.
- Αρχές έγκαιρης παρέμβασης σε παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες – μελέτες περίπτωσης σε βίντεο.
- Ενίσχυση της όρασης με συγκεκριμένους τρόπους.
- Ανάπτυξη και υποστήριξη των παιδιών με οπτική αναπηρία.
- Σχεδιασμός επικοινωνίας για μη λεκτικά παιδιά.

Οι προετοιμασίες ήταν πολύ χρονοβόρες, καθώς προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε μια καλή ισορροπία μεταξύ θεωρίας και πράξης και να κάνουμε τα εργαστήρια όσο το δυνατόν πιο ενδιαφέροντα.

Είναι πολύ πιο δύσκολο να διατηρηθεί η προσοχή των συμμετεχόντων σε εξ αποστάσεως προγράμματα επιμόρφωσης και γι' αυτό προσπαθήσαμε να συμπεριλάβουμε πολλά πρακτικά παραδείγματα και διαφορετικά μέσα, όπως φωτογραφίες, βίντεο, επιδείξεις υλικών.

Φυσικά, ήταν επίσης μεγάλη πρόκληση να μιλάμε στα αγγλικά και η έλλειψη άμεσης ανατροφοδότησης από το ακροατήριο ήταν επίσης κάτι που χρειάστηκε να διαχειριστούμε.

Σε γενικές γραμμές, η συζήτηση έδειξε ότι τα διαδικτυακά εργαστήρια μπόρεσαν να δώσουν θεωρητικές γνώσεις, αλλά όσον αφορά τα «πρακτικά» θέματα, μας έλειπαν οι πρακτικές ασκήσεις και η ανατροφοδότηση.

Συμπεράσματα

Έτσι, χαρήκαμε πολύ που μπορέσαμε να πραγματοποιήσουμε διαζώσης επιμορφωτικές δραστηριότητες στο Μόναχο το φθινόπωρο του 2021 και μπορέσαμε να επεξεργαστούμε και πάλι σε βάθος το περιεχόμενο των εξ αποστάσεως επιμορφωτικών δραστηριοτήτων που είχαν συζητηθεί.

Ειδικότερα, η επίδειξη των διαφόρων υλικών για τη διάγνωση και την ενίσχυση των δεξιοτήτων της όρασης ή το ζήτημα της αυτογνωσίας και της σίτισης των παιδιών με πολλαπλές αναπηρίες ήταν πολύ σημαντικά για πολλούς συναδέλφους.

Κεντρικό σημείο ήταν ενασχόληση των συμμετεχόντων με συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης που παρουσιάστηκαν από τους διάφορους συνεργαζόμενους φορείς.

Οι εξ αποστάσεως επιμορφωτικές δράσεις αποτέλεσαν ένα σημαντικό τρόπο για να διατηρούμε επαφή μεταξύ μας και να επεξεργαζόμαστε το θεωρητικό περιεχόμενο στο πλαίσιο των προγραμμάτων ERASMUS+ σε συνθήκες COVID-19. Επίσης ένας μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων μπορεί να παρακολουθήσει αυτές τις εξ αποστάσεως επιμορφωτικές δραστηριότητες.

Ωστόσο, τα πρακτικά θέματα επιμόρφωσης που έχουν κεντρική σημασία σε ένα πρόγραμμα Erasmus+, όπως οι βέλτιστες πρακτικές σε μεθόδους, υλικά και συνθήκες/πλαίσιο, μπορούν να γίνουν αντιληπτά μόνο σε δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε δια ζώσης συνθήκες.

Mali dom/Zάγκρεμπ

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν πραγματική πρόκληση η διοργάνωση εκδηλώσεων, δραστηριοτήτων επιμόρφωσης, συνεδρίων, ακόμη και η από κοινού συγγραφή εγχειριδίων. Αυτό δεν οφειλόταν μόνο στο γεγονός ότι δεν ήταν δυνατόν να γίνουν δια ζώσης, αλλά στο γεγονός ότι όλες οι πτυχές της εργασίας άλλαξαν τόσο πολύ, που απαιτούσε διαφορετική προσέγγιση όλων των συνηθισμένων καθηκόντων και αυτό απαιτούσε πολύ περισσότερο χρόνο.

Δεν ήταν μόνο ότι το νέο μέσο και οι νέοι τρόποι επικοινωνίας ήταν καινούργιοι για εμάς, αλλά και ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν

στο πρόγραμμα αντιμετώπισαν δυσκολίες στην οργάνωση των συνηθισμένων καθηκόντων τους, τα οποία έπρεπε να προσαρμοστούν δραστικά στη νέα κατάσταση.

Επίσης, η έλλειψη άμεσης επικοινωνίας μας επηρέασε όλους, καθώς ήταν πολύ πιο χρονοβόρα η προετοιμασία υλικού, τα βίντεο και οι συναντήσεις με τους γονείς.

Όσον αφορά τις επιμορφωτικές δραστηριότητες στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος ErISFaVIA, έπρεπε να αλλάξουμε τον τρόπο δομής και παρουσίασής τους, για να μπορέσουμε να τις προσαρμόσουμε στις εξ αποστάσεως συνθήκες.

Φυσικά, όταν γράφουμε για αυτό σήμερα, σχεδόν 2 χρόνια αφότου βρεθήκαμε όλοι σε αυτήν την κατάσταση, φαίνεται λίγο διαφορετικό, αφού όλοι είμαστε πια πολύ έμπειροι στη διοργάνωση διαδικτυακών εκδηλώσεων και επιμορφωτικών δραστηριοτήτων. Είμαστε πλέον σε θέση να σκεφτούμε αμέσως τι και πώς θα ήταν δυνατό και εφικτό να γίνει μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας, προκειμένου να έχουμε το καλύτερο αποτέλεσμα και τη καλύτερη έκβαση.

Ωστόσο όταν έπρεπε να το κάνουμε για το πρόγραμμα, ήταν ακόμα μια σχετικά νέα κατάσταση για εμάς και χρειάστηκε πολύς χρόνος για να προετοιμάσουμε πλήρως το υλικό και τη δομή και το περιεχόμενο των διαλέξεων.

Ως εκ τούτου, αποφασίσαμε μαζί με τον συντονιστή φορέα του έργου, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, και τον εταίρο Blindeninstitut, ότι οι διαλέξεις θα πρέπει να είναι πιο σύντομες για να ταιριάζουν καλύτερα με το πρόγραμμα των συμμετεχόντων και επίσης τα θέματα να είναι πιο συγκεκριμένα, και τα οποία μοιραστήκαμε οι δυο οργανισμοί (Blindeninstitut και Mali dom).

Για την επιλογή του ποιος μεταξύ των επαγγελματιών από το Mali που συμμετείχαν στη συγγραφή του Εγχειριδίου θα κάνει το διαδικτυακό μέρος της εκπαίδευσης, επιλέξαμε με βάση το επαγγελματικό ενδιαφέρον και τη διαθεσιμότητά τους μέσα από συζήτηση με όλους προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι επιμορφωτικές δραστηριότητες στο προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα.

Ήταν πολύ απαιτητικό, αλλά με την πάροδο του χρόνου γινόμασταν όλο και καλύτεροι σε αυτό, και παρόλο που σίγουρα δεν είχαμε εμπειρία, μέσα από αυτή τη διαδικασία τονίστηκαν θετικά στοιχεία των εξ αποστάσεως επιμορφωτικών δραστηριοτήτων.

Σημαντικό στοιχείο είναι ότι στις εξ αποστάσεως επιμορφωτικές δραστηριότητες μπορούν να συμμετάσχουν περισσότεροι επαγγελματίες. Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι χρειάστηκε να δημιουργηθεί πρόσθετο υλικό, όπως βιντεοκλίπ, το οποίο ήταν χρήσιμο για τους συμμετέχοντες, πέρα από το εγχειρίδιο που δημιουργήσαμε στο πλαίσιο του προγράμματος.

Ήταν χαρά μας που στο τέλος μπορέσαμε να έχουμε και δια ζώσης πρόγραμμα επιμόρφωσης καθώς συμπεριλάμβανε πολλές δράσεις οι οποίες δεν μπορούσαν να υλοποιηθούν εξ αποστάσεως.

Ωστόσο, πιστεύουμε ότι, παρόλο που μας ανάγκασε η εξέλιξη των γεγονότων να ακολουθήσουμε αυτό το μικτό μοντέλο επιμόρφωσης, εμείς οι ίδιοι μάθαμε πολλά από αυτή την συνθήκη. Όχι μόνο σχετικά με τις διαδικτυακές πλατφόρμες και τον τρόπο χρήσης τους, αλλά και πώς να δομούμε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης, ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να μεταδώσουμε τη γνώση μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας και ποια οφέλη θα μπορούσε να έχει αυτός ο τρόπος για το μέλλον. Σίγουρα πιστεύουμε ότι αυτό μας βοήθησε να σκεφτούμε την υλοποίηση μελλοντικών επιμορφωτικών δραστηριοτήτων. Έχουμε την πεποίθηση ότι

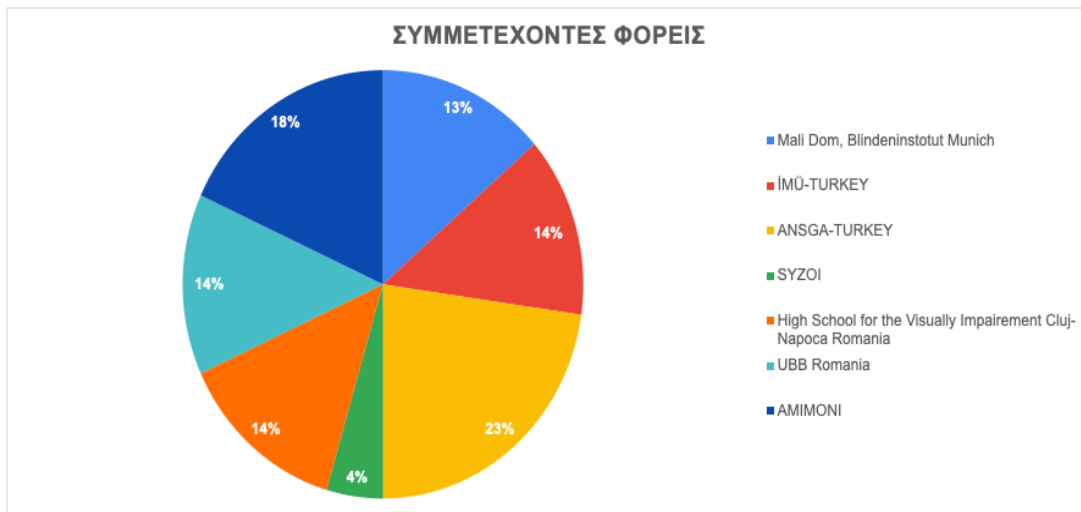

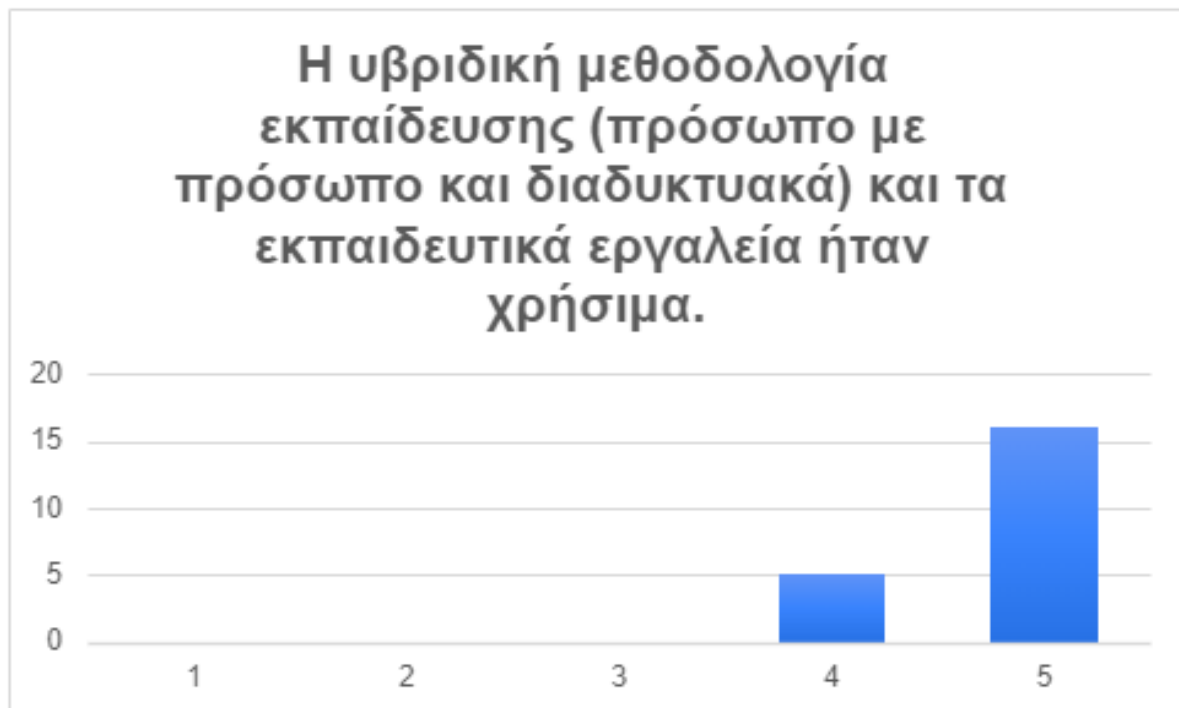
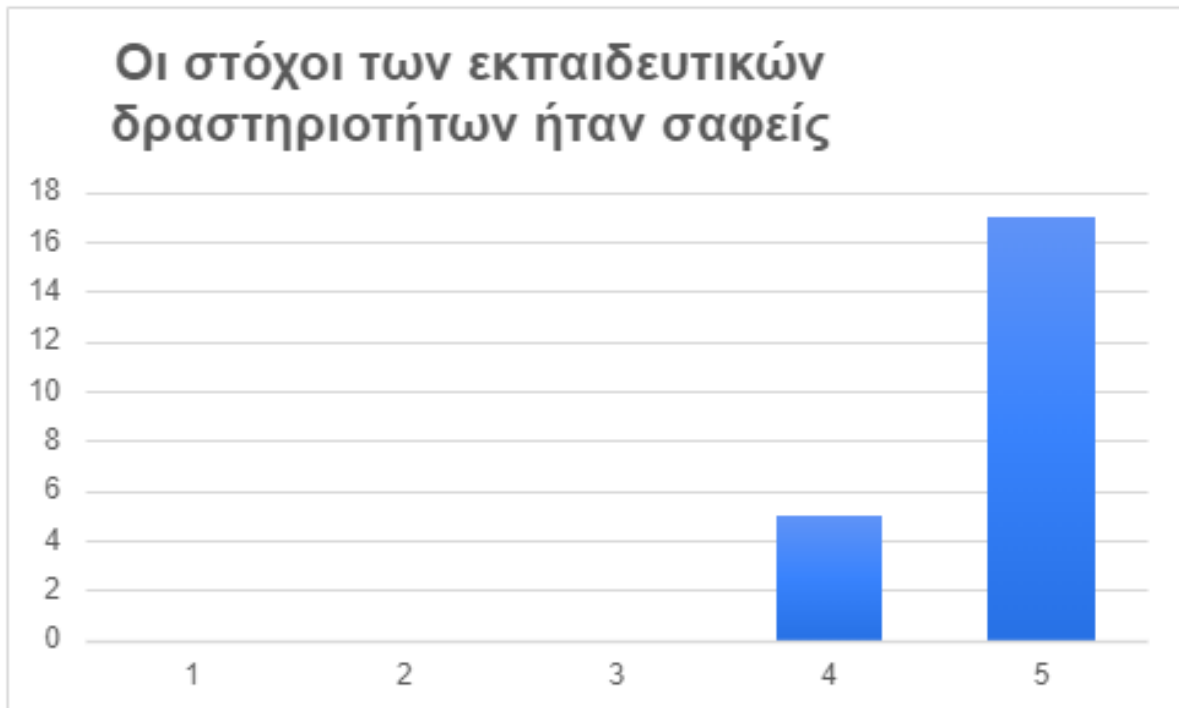
στο μέλλον ο τρόπος των υβριδικών επιμορφωτικών δραστηριοτήτων θα αποτελεί συχνά μια επιλογή, επειδή θα μπορούν να επωφεληθούν περισσότεροι εκπαιδευτικοί λόγω της εξοικονόμησης χρόνου και πόρων. Ωστόσο, θα πρέπει πάντα να υπάρχει και ένα μέρος δια ζώσης εκπαίδευσης που θα συνοψίζει το σύνολο της εκπαίδευσης και θα δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να δικτυώνονται και να ανταλλάσσουν ιδέες.

Επιμορφωτικές δράσεις και η υβριδική μεθοδολογία εκπαίδευσης - Η εμπειρία των εκπαιδευόμενων

Τα παρακάτω αποτελέσματα αποτελούν αναλύσεις από τις απαντήσεις 22 εκπαιδευόμενων. Παρουσιάζονται οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις τους σε ποσοστιαίες κλίμακες. Η διαβάθμιση 1 έως 5 στους οριζόντιους άξονες των παρακάτω διαγραμμάτων αναλογεί σε αξιολογήσεις του τύπου «ελάχιστη» και «μέγιστη» αντίστοιχα. Το αμέσως επόμενο διάγραμμα αφορά στους συμμετέχοντες φορείς, ενώ τα υπόλοιπα αφορούν στις ερωτήσεις που απάντησαν οι συμμετέχοντες.

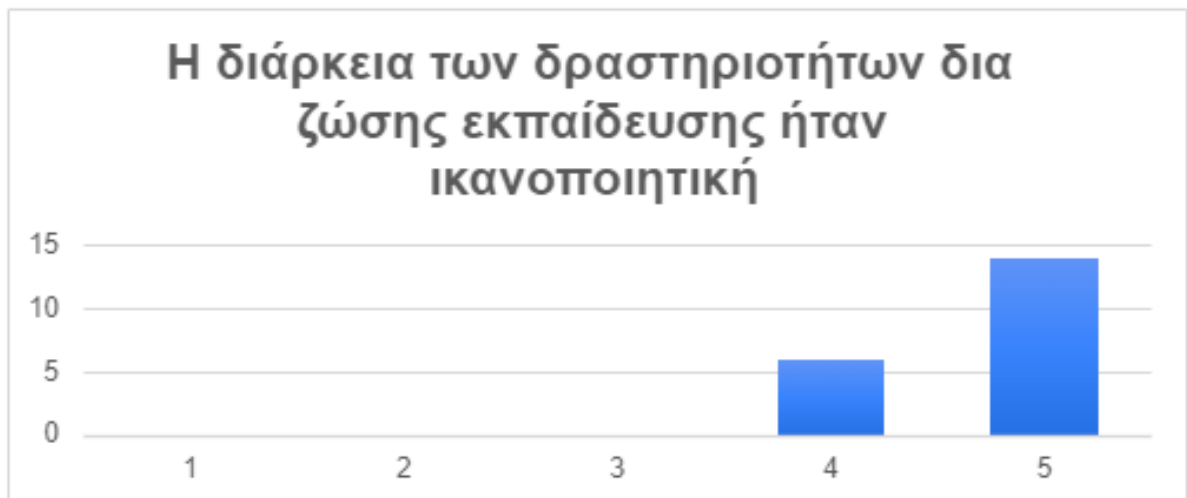
Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

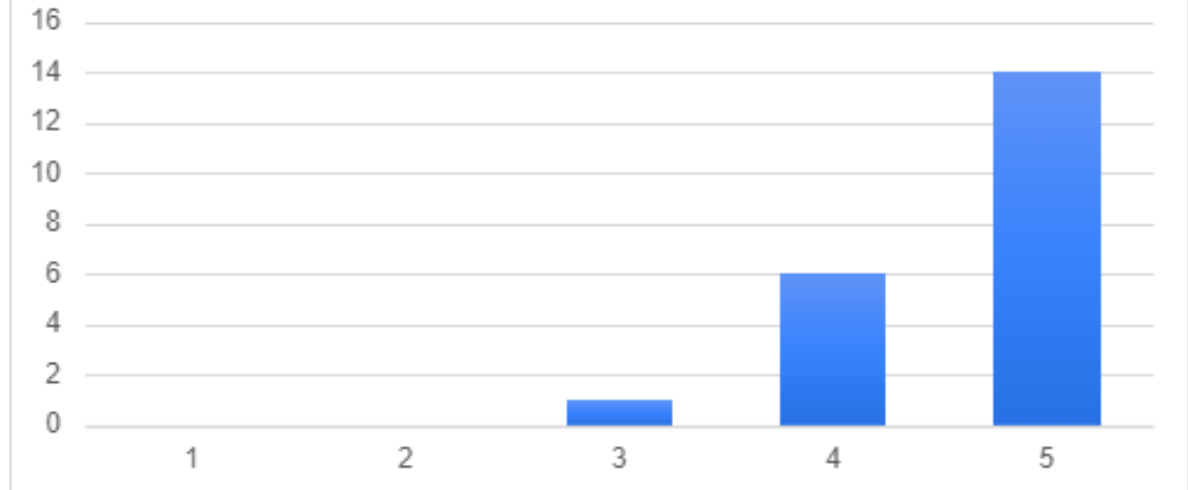
**Η υβριδική μεθοδολογία
εκπαίδευσης ενίσχυσε την ικανότητά
μου να αναστοχάζομαι και να
εφαρμόζω τις γνώσεις που
απέκτησα**

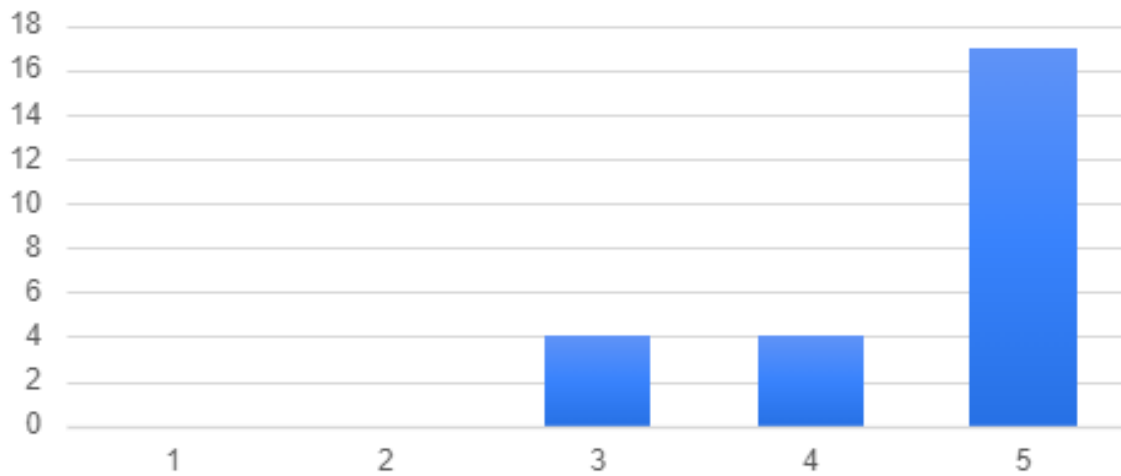

Η εφαρμογή μιας υβριδικής εκπαίδευσης ανταποκρίθηκε με επιτυχία στις προκλήσεις που έθεσε η πανδημία

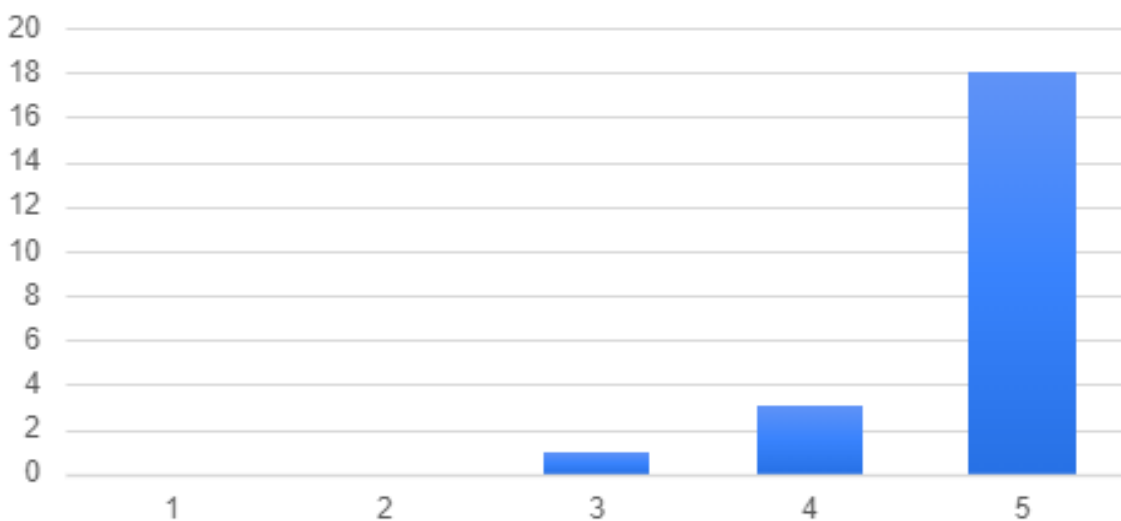

Οι πρακτικές ΠΠΠ που παρουσιάστηκαν ήταν στο σύνολό τους σαφείς και χρήσιμες

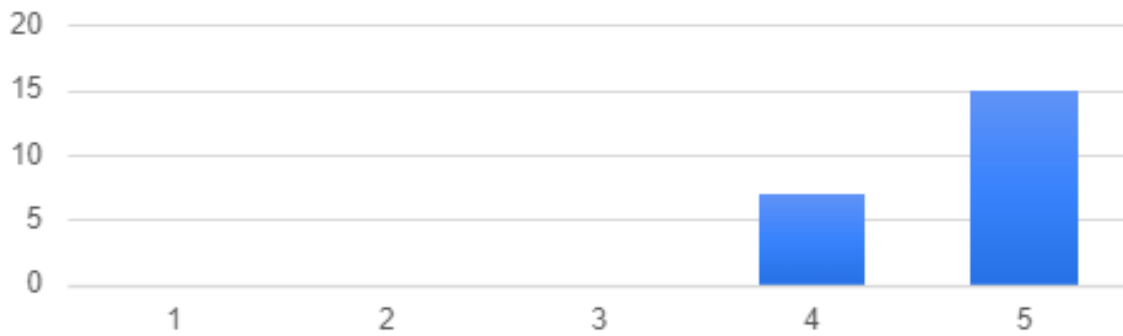

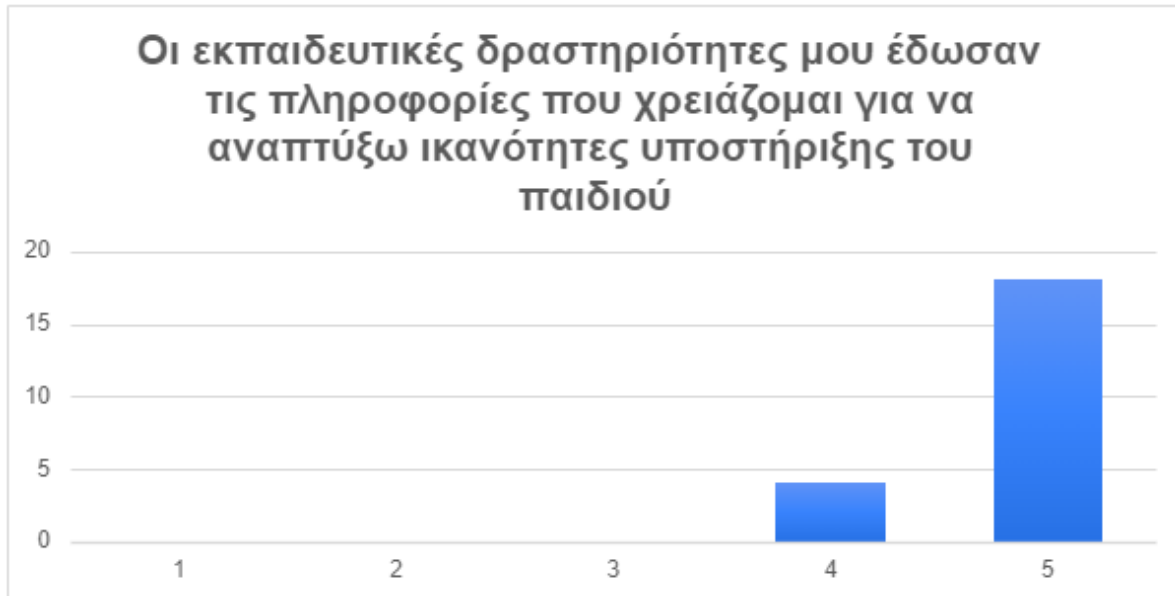
Οι πρακτικές ΠΠΠ που παρουσιάστηκαν ήταν σχετικές με τις επαγγελματικές μου ανάγκες

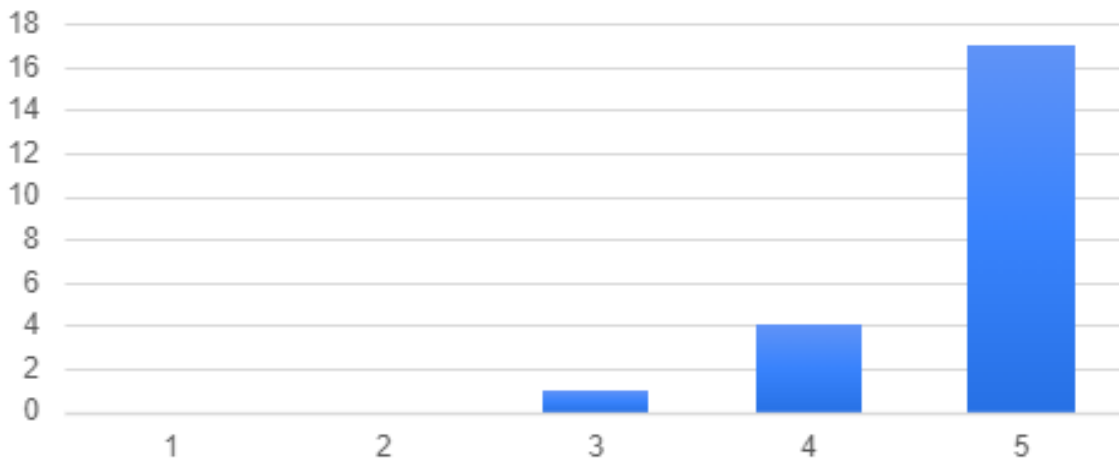
Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες μου έδωσαν τις πληροφορίες που χρειάζομαι για να αναπτύξω ικανότητες υποστήριξης της οικογένειας

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες ενθάρρυναν τη συζήτηση και τον αναστοχασμό

Διαδικτυακή και Δια ζώσης Εκπαίδευση

Υβριδική εκπαίδευση

Περίγραμμα της ανατροφοδότησης από την εμπειρία των εκπαιδευομένων σε σχέση με την υβριδική μεθοδολογία εκπαίδευσης που εφαρμόστηκε (καλές πρακτικές και μεθοδολογίες που διδάχθηκαν και εισήχθησαν στις υπηρεσίες ΠΠ, συνολική εμπειρία από τη διαδικασία εκπαίδευσης).

Διαδικτυακή εκπαίδευση

- θεωρητική προσέγγιση στη μεθοδολογία και τις πρακτικές
- χρήσιμα εργαλεία (π.χ. μέθοδος Halliwick στην κολύμβηση)
- απόκτηση σε βάθος θεωρητικών γνώσεων (π.χ. οπτική διέγερση, σίτιση παιδιών MDVI, στρατηγικές για την τόνωση των κινητικών δεξιοτήτων και της επικοινωνίας)
- νέες ιδέες για εκπαιδευτικό υλικό

- νέα μαθησιακή προσέγγιση προσαρμοσμένη στις συνθήκες της πανδημίας
- Εμπλουτισμός της διαδικτυακής εκπαίδευσης με ιστορίες, βίντεο, εικόνες.
- Μάθηση από τους συναδέλφους
- Ξεκάθαρη πληροφορία/γνώση
- Εκμάθηση του τρόπου αλληλεπίδρασης με τον γονέα και το μωρό
- Πληροφορίες και παραδείγματα πρακτικών στον τομέα της γνωστικής ανάπτυξης, της ανάπτυξης του εγκεφάλου και της προωρότητας

Δια ζώσης εκπαίδευση

- πρακτικά παραδείγματα και εφαρμογή
- προσέγγιση οικογενειακής παρέμβασης
- βιωματική μάθηση
- πρακτική προσέγγιση των μεθοδολογιών αξιολόγησης
- εξατομικευμένο οικογενειακό πλάνο & ατομικό πλάνο υποστήριξης
- εμπειρία στην εργασία και συνεργασία στα πλαίσια διεπιστημονικών ομάδων
- συνεργασία με συναδέλφους άλλων ειδικοτήτων
- ενεργή συμμετοχή των γονέων

- η χρησιμότητα της ανάλυσης βίντεο
- ανταλλαγή ιδεών, γνώσεων με συναδέλφους
- πολυπολιτισμική εμπειρία/ συνάντηση με συναδέλφους από άλλες χώρες
- μάθηση από τους συναδέλφους
- συζήτηση για τις προκλήσεις σχετικά με την πανδημία
- εμπειρία και γνωριμία από κοντά με τα προγράμματα του Malidom και του BlindenInstitute
- αναστοχασμός πάνω σε συγκεκριμένες πρακτικές που διδαχθησαν

Τι είπαν οι εκπαιδευόμενοι για την Υβριδική Εκπαίδευση

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

"Κατ' αρχάς είμαι πολύ χαρούμενη και αισθάνομαι πολύ τυχερή γιατί είχα πολλές ώρες εκπαίδευσης τόσο διαδικτυακά όσο και δια ζώσης"

"Ήταν μια μοναδική πολυπολιτισμική εμπειρία που μας έδωσε την ευκαιρία να δούμε πώς λειτουργεί η πρώιμη παρέμβαση σε άλλες χώρες και πώς θα μπορούσαμε να κάνουμε το πρόγραμμά μας καλύτερο για τις οικογένειές μας".

"Πρέπει να πω ότι απόλαυσα όλη την εμπειρία. Το βρήκω πολύ πρακτικό και χρήσιμο. Μας βοήθησε να σχεδιάσουμε καλύτερες μελέτες περιπτώσεων και δραστηριότητες εξετάζοντας από διαφορετικές και πολλές άλλες οπτικές γωνίες"

"Ήταν μια ευχάριστη εμπειρία που μου παρείχε χρήσιμες πληροφορίες και εργαλεία και μου έδωσε την ευκαιρία να ανταλλάξω ιδέες με συναδέλφους από άλλες χώρες"

"Είμαι πραγματικά ευγνώμων για την ευκαιρία που μου δόθηκε να συμμετάσχω τόσο στην ηλεκτρονική όσο και στη δια ζώσης εκπαίδευση και συγχαίρω επίσης όλους τους εκπαιδευτές για τη γενναιοδωρία τους κατά την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών και την υποστηρικτική τους στάση προς όλους τους εκπαιδευόμενους. Πολύ καλή δουλειά!!!"

"Η υβριδική εκπαίδευση ήταν πολύ καλά οργανωμένη. Οι πληροφορίες ήταν σαφείς και συνεπείς"

Παραδείγματα καλών πρακτικών

Μελέτες περιπτώσεων σχολείων, κέντρων και οργανισμών

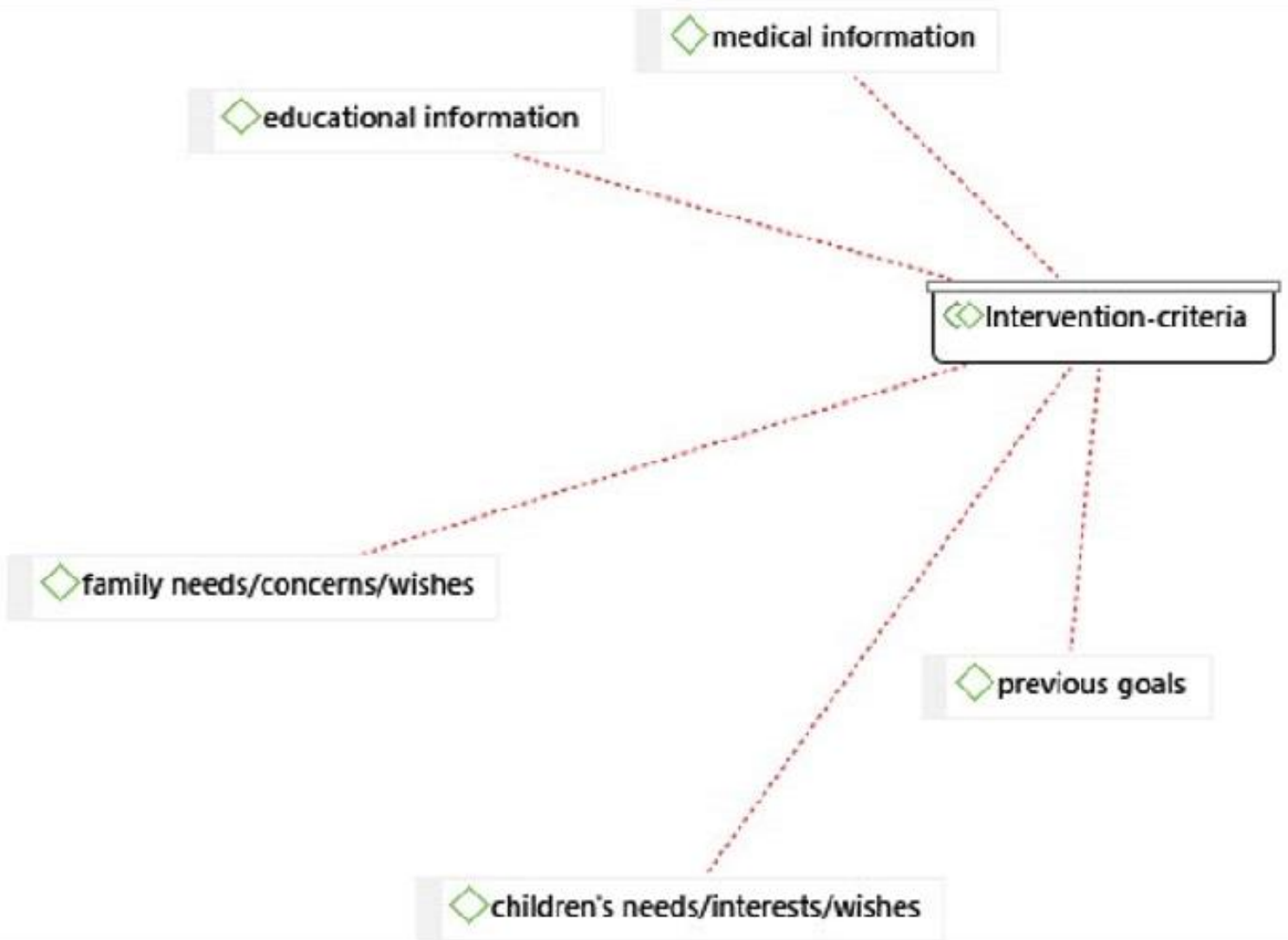
Τα Φύλλα Αναστοχασμού (βλ. λεπτομερής παρουσίασή τους στην παράγραφο «Εφαρμοσμένη Μεθοδολογία») που συμπληρώθηκαν από τους εκπαιδευτικούς, αναλύθηκαν και η ανάλυση τους ανέδειξε πέντε βασικές κατηγορίες, όλες σχετικές με τις διαδικασίες παρέμβασης: α. Κριτήρια παρέμβασης, β. Τόπος παρέμβασης, γ. Εργαλεία παρέμβασης, δ. Δυσκολίες/Προκλήσεις παρέμβασης και ε. Παρακολούθηση της παρέμβασης.

Συνολικά, επιλέχθηκαν και αναλύθηκαν 153 Φύλλα Αναστοχασμού μέσω του λογισμικού Atlas.ti. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης οδήγησαν στη δημιουργία 130 κωδικών, η αλληλεπίδραση των οποίων απεικονίζεται μέσω γραφικών παραστάσεων.

1η Κατηγορία: Κριτήρια Παρέμβασης

Το ερώτημα για την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων των επαγγελματιών όσον αφορά το πρόγραμμα παρέμβασής τους ήταν "Ποια είναι τα κριτήρια που έχετε θέσει πριν από την παρέμβαση για να προσδιορίσετε τον τομέα (ή τους τομείς) παρέμβασης για το παιδί/την οικογένειά σας;"

Οι κωδικοί που εντοπίστηκαν σχετικά με αυτή τη βασική κατηγορία ήταν σχετικοί με τις ανάγκες της οικογένειας, τις ιατρικές πληροφορίες, τις εκπαιδευτικές πληροφορίες κ.λπ. (βλ. Σχήμα 3).

Σχ. Κριτήρια Παρέμβασης

Σημείωση (αποδίδονται οι παραπάνω όροι στα ελληνικά)

Ιατρικές πληροφορίες, Εκπαιδευτικές πληροφορίες, Ανάγκες/ ανησυχίες/
επιθυμίες της οικογένειας, Ανάγκες/ ενδιαφέροντα/ επιθυμίες του παιδιού,
Προηγούμενοι στόχοι

2η Κατηγορία: Τόπος Παρέμβασης (Πού εφαρμόσατε το πρόγραμμα έγκαιρης παρέμβασης;)

Με την ερώτηση αυτή, μπόρεσε να ανιχνευθεί ο τύπος του προγράμματος παρέμβασης που εφαρμόστηκε από τους επαγγελματίες. Ο ακόλουθος πίνακας και το γράφημα απεικονίζουν την κατανομή του τόπου παρέμβασης.

Πίνακας 1. Διαφορετικά πλαίσια παρέμβασης

Πλαίσιο Παρέμβασης	N	%
Σπίτι του παιδιού	61	39.87
Δωμάτιο του παιδιού	11	7.19
Κέντρο	14	9.15
Ειδικό σχολείο	47	30.72
Συνδυασμός κέντρου και σπιτιού	6	3.92
Νοσοκομείο	9	5.88
Διαδικτυακά	5	3.27
Σύνολο	153	100

Co-f
Erasmus+
of the Eur

special school

combination of home and center

hospital

child's room

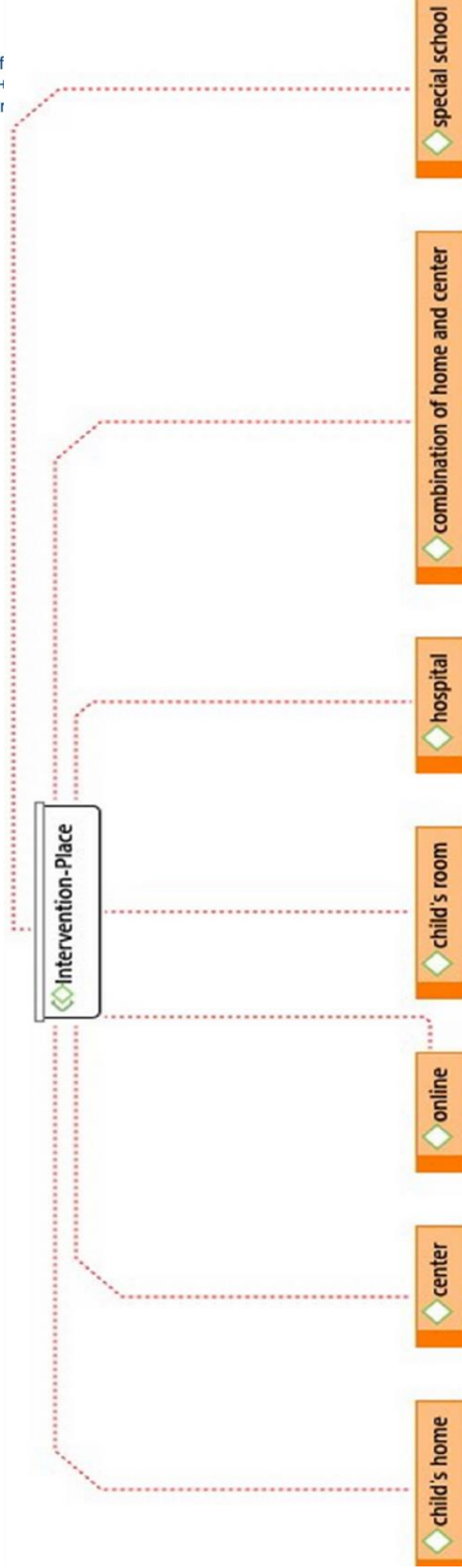
online

center

child's home

Intervention-Place

Σχ.4 Πλαίσιο Παρέμβασης

3η Κατηγορία: Εργαλεία Παρέμβασης

Η πληθώρα των εργαλείων παρέμβασης είναι εκπληκτική και δικαιολογεί τη μεγάλη ετερογένεια που παρατηρείται στον πληθυσμό των ατόμων με προβλήματα όρασης και πολλαπλές αναπηρίες.

Πίνακας 2. Διαφορετικοί τύποι εργαλείων παρέμβασης

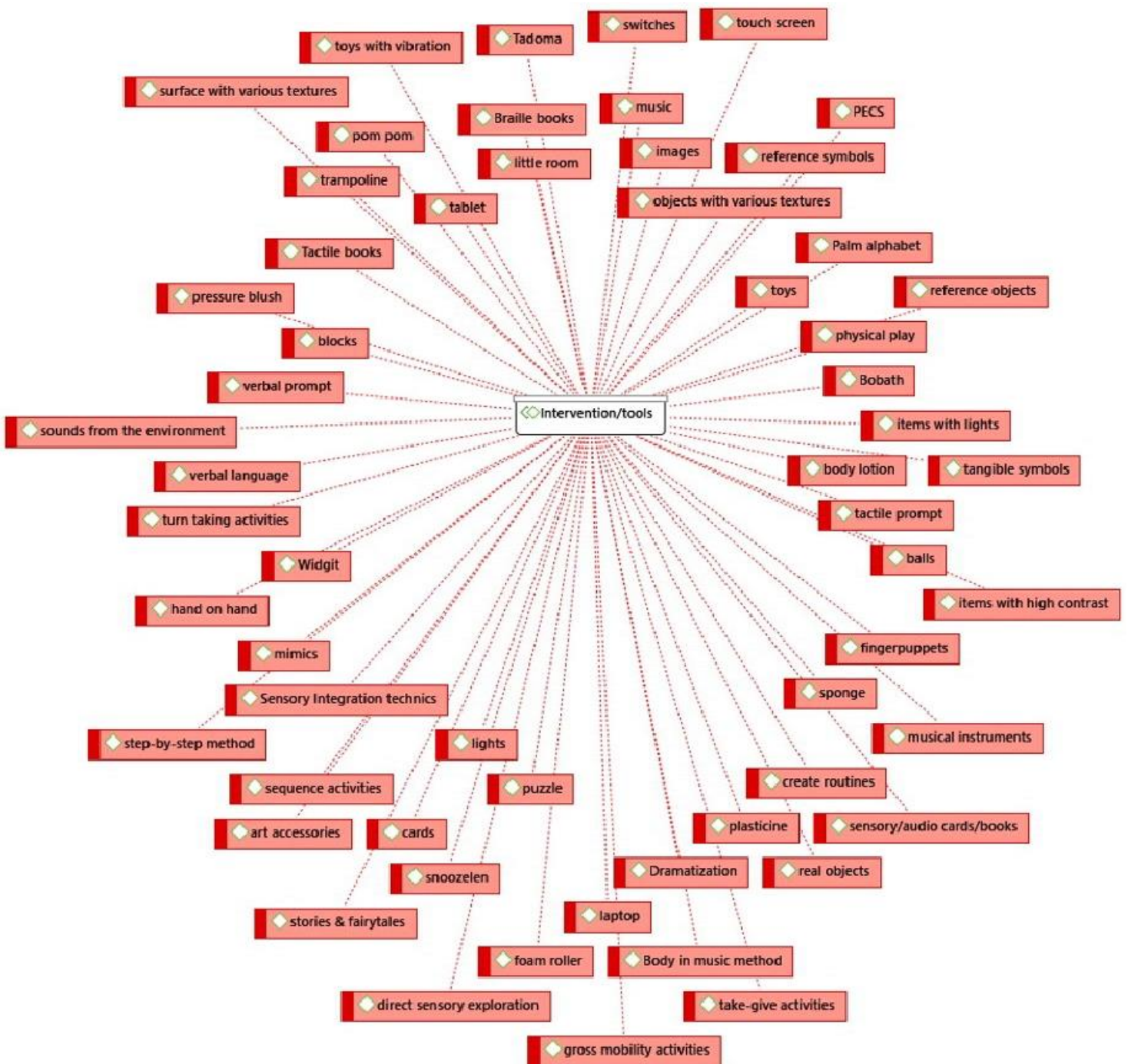
Παιχνίδια	Snoozelen
Σωματικό παιχνίδι	Κάρτες
Bobath	Ιστορίες & παραμύθια
Αμε φως	Δραστηριότητες ακολουθίας
Λοσιόν σώματος	Σύνεργα ζωγραφικής
Απτικά σύμβολα	Τεχνικές αισθητηριακής ολοκλήρωσης
Απτική παρότρυνση	Μέθοδος «βήμα-βήμα»
Μπάλες	Μιμήσεις
Αντικείμενα καλής αντίθεσης	Hand on hand
Δαχτυλοκουκλάκια	Σύμβολα widgit
Σφουγγάρι	Δραστηριότητες «σειρά μου – σειρά σου»

Μουσικά όργανα	Λεκτική επικοινωνία
Δημιουργία ρουτίνων	Ήχοι από το περιβάλλον
Αισθητηριακές/ακουστικές κάρτες/βιβλία	Λεκτική παρότρυνση
Πλαστελίνη	Τουβλάκια
Δραματοποίηση	Συμπιέσεις
Πραγματικά αντικείμενα	Απτικά βιβλία
Λάπτοπ	Τραμπολίνο
Σωματογνωσία με μουσική μέθοδο	Τάμπλετ
Δραστηριότητες πάρε-δώσε	Πομ πομ
Δραστηριότητες αδρής κινητικότητας	Επιφάνεια με διάφορες υφές
Κύλινδρος ισορροπίας	Little room
Άμεση αισθητηριακή εξερεύνηση	Παιχνίδια με δόνηση
Παζλ	Βιβλία Braille
Φωτάκια	Μέθοδος Tadoma
Μουσική	Εικόνες
Διακόπτες	Οθόνη αφής
Αντικείμενα με διάφορες υφές	PECS
Σύμβολα αναφοράς	Παλαμιαίο αλφάβητο

Αντικείμενα αναφοράς	
----------------------	--

Σχ.5 Εργαλεία Παρέμβασης

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4η Κατηγορία: Προκλήσεις/δυσκολίες Παρέμβασης (Μέρος Ι)

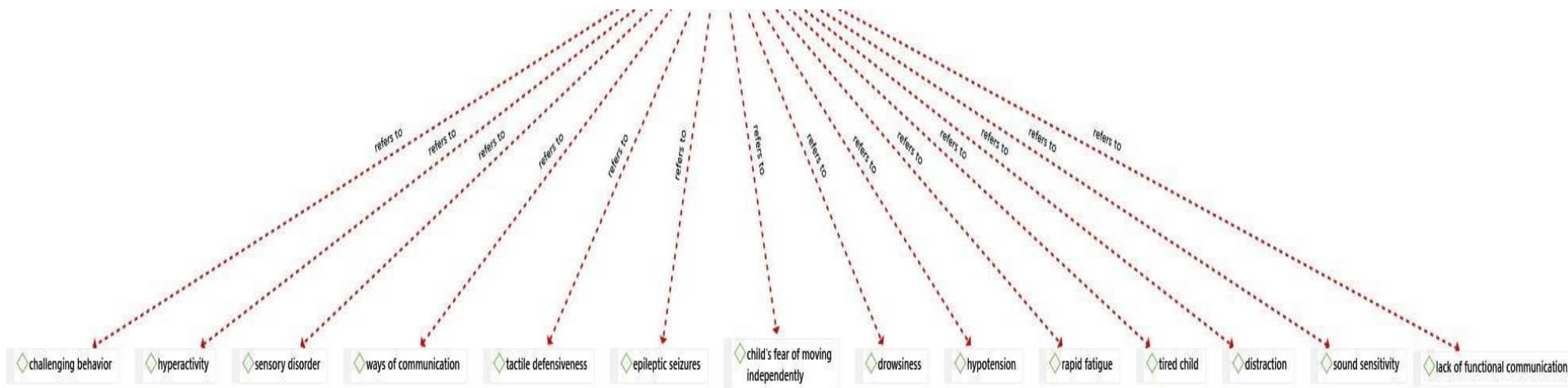
Υπήρχε μια ερώτηση στο Φύλλο Αναστοχασμού («Ποιες ήταν οι κύριες προκλήσεις και δυσκολίες στην παρέμβαση και πώς αυτές προσεγγίστηκαν;») που είχε ως στόχο να τονίσει τις προκλήσεις ή και δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι επαγγελματίες κατά τη διαδικασία παρέμβασης και πώς αυτές αντιμετωπίστηκαν. Τα παρακάτω σχήματα απεικονίζουν εν συντομία αυτή την πτυχή.

Πίνακας 3. Προκλήσεις/δυσκολίες σε σχέση με το παιδί

<ul style="list-style-type: none">• Προκλητική συμπεριφορά	<ul style="list-style-type: none">• Φόβος του παιδιού να κινείται ανεξάρτητα
<ul style="list-style-type: none">• Υπερκινητικότητα	<ul style="list-style-type: none">• Υπνηλία
<ul style="list-style-type: none">• Αισθητηριακές δυσκολίες	<ul style="list-style-type: none">• Υπόταση
<ul style="list-style-type: none">• Τρόποι επικοινωνίας	<ul style="list-style-type: none">• Ταχεία κόπωση
<ul style="list-style-type: none">• Απτική αμυντικότητα	<ul style="list-style-type: none">• Κουρασμένο παιδί
<ul style="list-style-type: none">• Επιληπτικές κρίσεις	<ul style="list-style-type: none">• Διάσπαση
<ul style="list-style-type: none">• Ευαισθησία στους ήχους	<ul style="list-style-type: none">• Έλλειψη αποτελεσματικής επικοινωνίας

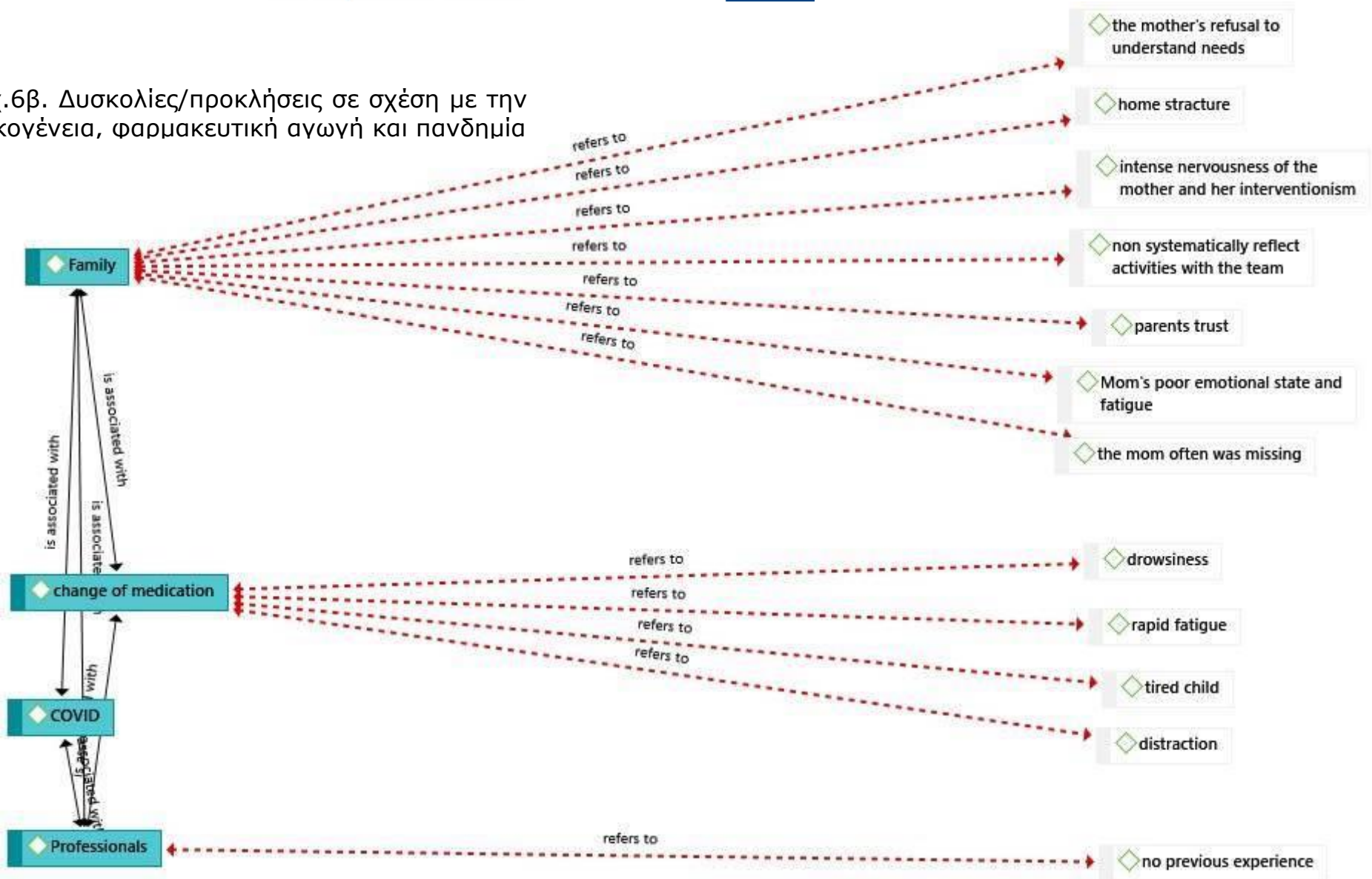

Σχ.6α. Δυσκολίες/προκλήσεις σε σχέση με το παιδί

Σχ.6β. Δυσκολίες/προκλήσεις σε σχέση με την οικογένεια, φαρμακευτική αγωγή και πανδημία

4η Κατηγορία: Προκλήσεις/δυσκολίες Παρέμβασης (Μέρος ΙΙ)

Σε σχέση με την οικογένεια:

Η άρνηση της μητέρας να κατανοήσει τις ανάγκες	Η δομή του σπιτιού	Η έντονη νευρική κατάσταση μητέρας και η παρεμβατικότητα της
Δεν γίνεται συστηματικός αναστοχασμός δραστηριοτήτων με την ομάδα	Η εμπιστοσύνη των γονέων	Η κακή συναισθηματική κατάσταση της μητέρας και η κούραση
Η μαμά συχνά απουσίαζε		

Σε σχέση με την αλλαγή φαρμακευτικής αγωγής:

• Υπνηλία	• Κουρασμένο παιδί
• Ταχεία κόπωση	• Διάσπαση

Σε σχέση με τον επαγγελματία:

• Απουσία εμπειρίας	
---------------------	--

Η οικογένεια και ο επαγγελματίας αλληλοεπηρεάζονται από την αλλαγή φαρμακευτικής αγωγής και από την πανδημία COVID

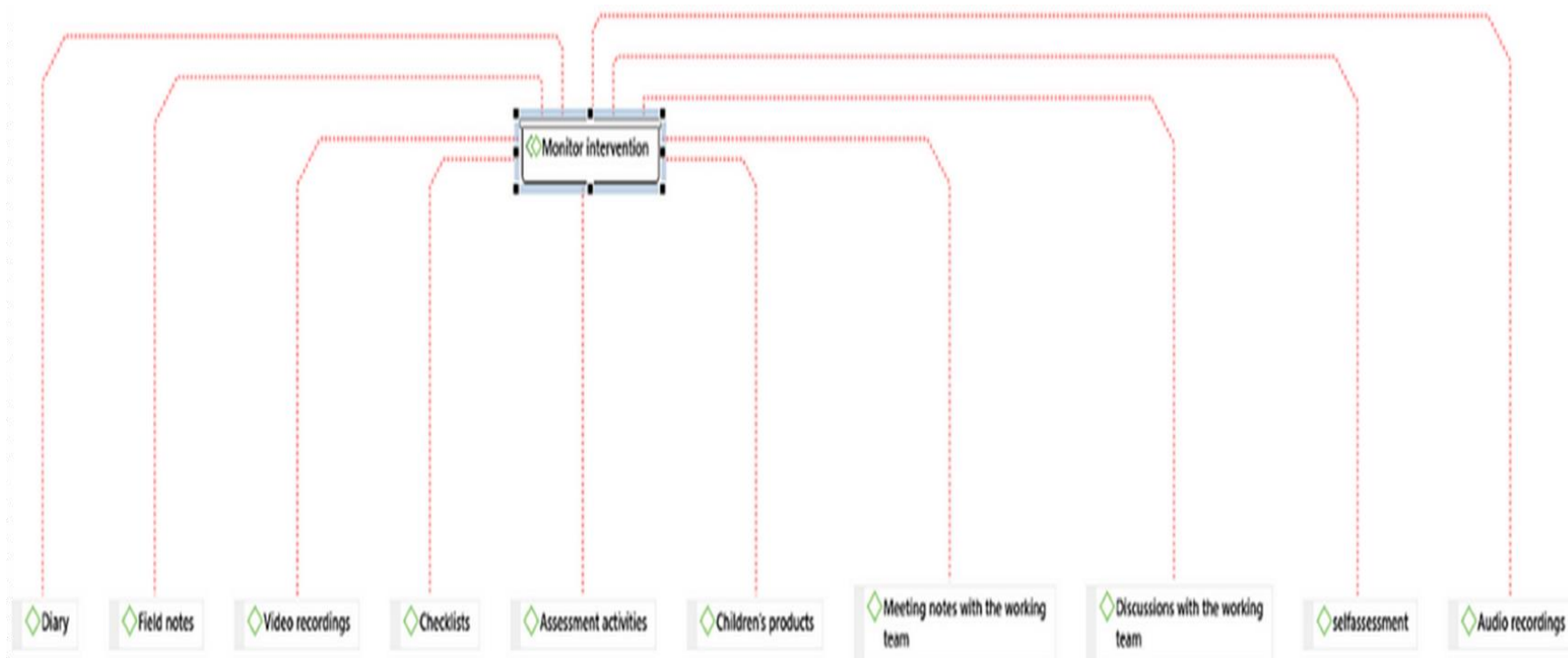

5η Κατηγορία. Παρακολούθηση Παρέμβασης

Η τελευταία βασική κατηγορία εμβαθύνει στο πολύ σημαντικό κομμάτι της Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης που είναι η παρακολούθηση του προγράμματος παρέμβασης καθώς και η ανακάλυψη πιθανών τρόπων απόκτησης πληροφοριών για την ανάλυσή του και βάσει αυτών τη λήψη περαιτέρω αποφάσεων. Το παρακάτω σχήμα καθώς και τα ποσοστά που αντιστοιχούν στον τύπο της αξιολόγησης, παρέχουν μια λεπτομερή εικόνα του τι συνέβη κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

Πίνακας 4. Τρόποι παρακολούθησης παρέμβασης

Τρόπος	%
Δραστηριότητες αξιολόγησης	13.33
Ηχογραφήσεις	2.05
Εργασίες του παιδιού	7.69
Συζητήσεις με την ομάδα εργασίας	13.85
Σημειώσεις	18.46
Σημειώσεις κατά την συνάντηση με την ομάδα εργασίας	8.72
Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης	6.67
Βιντεοσκοπήσεις	13.85
Ημερολόγιο	15.38

Σχ.7 Διάφοροι τρόποι παρακολούθησης της παρέμβασης

Συμπεράσματα

Μέσα από την εμπειρία των εκπαιδευτών και των επιμορφούμενων κατά την εφαρμογή μιας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής προσέγγισης αναδύθηκαν οι προκλήσεις και τα οφέλη αυτής της προσέγγισης.

Σαν συμπέρασμα, έχοντας αποστασιοποιηθεί από την απαιτητική διαδικασία σχεδιασμού μιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που δεν είχε σχεδιαστεί εκ των προτέρων και επιβλήθηκε για λόγους ασφαλείας κυρίως λόγω της πανδημίας covid-19, τόσο οι επιμορφούμενοι όσο και οι εκπαιδευτές συμφώνησαν στο γεγονός ότι τόσο η εξ αποστάσεως όσο και η δια ζώσης εκπαίδευση είναι απαραίτητες και αφορούν σε διαφορετικές λειτουργίες. Ειδικότερα, τα κύρια οφέλη είναι, όσον αφορά την ευελιξία:

- Μάθηση όπου κι αν βρίσκεστε
 - Χρήση καινοτόμων ψηφιακών υλικών
 - Μείωση των απουσιών. Οι άνθρωποι πιθανά λόγω απαιτούμενης μετακίνησης, προβλημάτων υγείας και άλλων παραγόντων να μη τους δίνεται η ευκαιρία να παρακολουθήσουν δια ζώσης ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης
 - Η εικονική τάξη μπορεί να είναι η πιο οικονομική επιλογή
- Όσον αφορά τη μάθηση μέσω της τεχνολογίας:
- Προσφέρει έναν τρόπο άρσης των φυσικών φραγμών
 - Προσφέρει στους εκπαιδευόμενους και στους εκπαιδευτές νέες δεξιότητες που σχετίζονται με την εργασία με την τεχνολογία

Όσον αφορά τις **κοινωνικές** δεξιότητες και τη δικτύωση:

- ✓ Εξασφαλίζονται η προσωπική επαφή και οι ευκαιρίες για αλληλεπίδραση
- ✓ Τα οφέλη της δικτύωσης και ο βιωματικός χαρακτήρας της μάθησης παραμένουν άθικτα και ενισχύονται ακόμη περισσότερο

Τελικές παρατηρήσεις

Μετά την ανάλυση των αποτελεσμάτων του Atlas.ti σχετικά με τις καλές/ αποτελεσματικές πρακτικές που εντοπίστηκαν σε όλο το έργο, είναι προφανές ότι οι ευκαιρίες μάθησης, τα εργαλεία και οι πρακτικές που θα εφαρμοστούν σε παιδιά με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες από τους επαγγελματίες της Έγκαιρης Εκπαιδευτικής Παρέμβασης είναι πλούσιες, αποτελεσματικές και τεκμηριωμένες.

Μέσα από το πρόγραμμα ErISFaVIA αναδύθηκε και καταγράφηκε υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας, καθώς και τονίστηκε η σημασία της προσέγγισης της Έγκαιρης Παρέμβασης έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι το παιδί με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες θα αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό του.

Η περαιτέρω επεξεργασία σχετικά με τις καλές/ αποτελεσματικές πρακτικές και τα αποτελέσματα του προγράμματος ErISFaVIA μπορεί να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για προτάσεις αποτελεσματικών πολιτικών και σταθερό εκπαιδευτικό πρόγραμμα σπουδών, σχεδιασμένο αποκλειστικά πάνω στις ανάγκες των παιδιών με οπτική αναπηρία και πρόσθετες αναπηρίες και των οικογενειών τους.